

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2541 จำนวน 330 คน ใช้วิธีการ Multi-stage Sampling Technique โดยการ Cluster Sampling หรือ Area Sampling แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียนไม่เท่ากัน จึงใช้วิธี Proportional Sampling เพื่อให้ได้นักเรียนในแต่ละกลุ่มโดยการเทียบสัดส่วน แล้วใช้วิธี Simple Random Sampling โรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนจากกลุ่ม ได้โรงเรียนจำนวน 15 โรงเรียน จากนั้นจึงทำการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ได้ข้อมูลกลับคืน จำนวน 330 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนด้านต่างๆ 5 ด้านคือ ด้านการใช้ไฟฟ้า ด้านการใช้น้ำ ด้านการใช้กระดาษ ด้านการรักษาความสะอาด และด้านการอนุรักษ์ต้นไม้

ตอนที่ 2 ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติในด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การประพฤติปฏิบัติของครู และการประพฤติปฏิบัติของครอบครัว

ตอนที่ 4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม

ชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวน 30 ข้อ

เครื่องมือทั้ง 2 ชุดนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดสร้างขึ้น และนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการ Cronbach และวิธีของ Kuder-Richardson ใช้สูตร K.R.20 เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ การดำเนินการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนเท่ากับ 0.81 ทศนคตินักเรียนที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ค่าความเชื่อมั่น 0.71 การเป็นแบบอย่างด้านการปฏิบัติได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.66 และแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.68 จากนั้นได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS for Window (Statistical for the Social Sciences) เพื่อหาค่าร้อยละ (%) ความถี่ (f) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{x}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และในการศึกษาปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการศึกษา

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 330 คน

2. การศึกษาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน 5 ด้านปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

2.1 พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในเรื่อง การใช้ไฟฟ้า ปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 41.52 และไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.81

2.2 พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในเรื่องการใช้น้ำ มีการปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 42.12 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 44.85 และไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 13.08

2.3 พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ในเรื่องการใช้กระดาษที่ปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 51.21 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 54.24 และไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55

2.4 พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนในเรื่องการรักษาความสะอาดที่ปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 33.03 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 52.73 และไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 14.24

2.5 พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในเรื่องการอนุรักษ์ต้นไม้ที่ปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 26.06 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 57.88 และไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 16.06

ภาพรวมของการศึกษาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ การใช้กระดาษ การรักษาความสะอาด และการอนุรักษ์ต้นไม้ พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด คือในเรื่องการใช้ไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 46.67 สำหรับพฤติกรรมการใช้น้ำ การใช้กระดาษ การรักษาความสะอาด การอนุรักษ์ต้นไม้ มีพฤติกรรมปฏิบัติเป็นบางครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.85 , 54.24 , 52.73 และ 57.88 ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

1. การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการประพฤติปฏิบัติของครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโดยแสดงความสัมพันธ์ในการส่งผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการประพฤติปฏิบัติของครู พบว่า มีความสัมพันธ์ในด้านลบกับพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน และไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.ทัศนคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนจากสื่อหนังสือพิมพ์ และแผ่นภาพ / โปสเตอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสื่อด้านอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าวโรงเรียน หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติม และสื่อการสอนของครู ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือการใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ การใช้กระดาษ การรักษาความสะอาด และการอนุรักษ์ต้นไม้ พบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด คือในเรื่องการใช้ไฟฟ้า ส่วนการใช้น้ำ การใช้กระดาษ การรักษาความสะอาด และการอนุรักษ์ต้นไม้ มีการประพฤติปฏิบัติในบางครั้งเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้พฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าของนักเรียน จะมีพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด แต่ก็ยังเป็นพฤติกรรมที่มีความถี่ของผู้ปฏิบัติ ไม่ถึงร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่าง อาจเป็นเพราะว่าตัวแปรด้านการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการประพฤติปฏิบัติของครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการใช้ไฟฟ้าของนักเรียน แต่นักเรียนมีการพบเห็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติที่น้อยกว่า ในขณะที่พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู นักเรียนมีการรับรู้จำนวนมากที่สุด แต่นักเรียนไม่ได้รับเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ย่อมแสดงให้เห็นถึงแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้อง จากการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมของครูยังไม่สามารถส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

นอกจากนี้ จากการใช้แบบสอบถามพฤติกรรมในเรื่องการใช้ไฟฟ้าของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าของนักเรียน มีการปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าน้อยที่สุด แสดงให้เห็นพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากปัจจุบันในทุกพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองลำปาง มีการใช้ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันทัศนคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมีความแตกต่างกันมาก มีการกระจายของข้อมูลสูงที่สุด อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันมาก โดยเฉพาะด้านภูมิศาสตร์ กลุ่มโรงเรียนบางกลุ่มตั้งอยู่ในเขตเทศบาล และเป็นเขตชุมชนเมือง บางกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่กั้นดาร สภาพแวดล้อมเป็นป่าและภูเขา จึงส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างกันได้ สอดคล้องกับ กัญญา สุวรรณแสง (2540: 100) กล่าวว่า ภูมิประเทศ ดินฟ้า อากาศ ทะเล ป่าเขา มีอิทธิพล โน้มนำลักษณะนิสัย ใจคอมนุษย์ให้ต่างกัน

พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน อาจมาจากปัจจัยด้านต่างๆที่ส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนในทุกด้าน ไม่เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ดังที่ วิจิตร และสุพิชญา วีระกุล (2519: 4) กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าจัดสภาพแวดล้อมให้ดี ก็สามารถเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้ง่าย นอกจากนี้ กัญญา สุวรรณแสง (2540:98-99) ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ก่อนก่อนเกิด และหลังเกิดของมนุษย์ไว้ว่า สภาพแวดล้อมทุกอย่าง ไม่ว่า บ้าน โรงเรียน ชุมชน วัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐาน

ทางสังคม ศาสนา ประสบการณ์อาชีพ รวมทั้งสภาพภูมิประเทศ มีอิทธิพลลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น ในทำนองเดียวกับ วิมลสิทธิ์ หรยางกุล (2537: 2) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของสภาพการณ์ที่เกิดความสัมพันธ์ขึ้น ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมย่อมมีส่วนกำหนดสภาพทางพฤติกรรม ในทางที่อาจเป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนต่อพฤติกรรมก็ได้

มนุษย์ทุกคนย่อมมีพฤติกรรมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงอิทธิพลที่มีต่อพฤติกรรมด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 ข: 14) กล่าวว่า เด็กเติบโตมาพร้อมกับจิตสำนึกที่จะรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆรอบตัว ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กแต่ละคนมีส่วนหล่อหลอม ความคิด จิตใจและทัศนคติ เมื่อเด็กเข้าใจและรักธรรมชาติ รวมทั้งสรรพสิ่งรอบตัว รู้จักธรรมชาติและความเป็นไป เขาย่อมจะรักมนุษย์และเกิดความรักที่ยิ่งใหญ่ต่อทุกสิ่งทุกอย่าง

ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนเพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผล หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ตามด้านต่างๆ ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของนักเรียนที่สำคัญอย่างหนึ่ง โรงเรียนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพราะอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2532: 3) กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมโรงเรียนทั้งที่เป็นกายภาพและวิชาการ ได้สร้างลักษณะนิสัยทางพฤติกรรมและการเรียนให้นักเรียนตลอดเวลา ถึง 12 ปี กษมา วรวรรณ ณ ออยุธยา (2539: 2) กล่าวว่า โดยทั่วไปมักจะถือว่าการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน มีอิทธิพลยิ่งต่อการวางพื้นฐานการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ชรินทร์ มั่งคั่ง (2537: 43) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และบุคลิกภาพที่สังคมต้องการแล้ว จะทำให้พัฒนาการทางบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ดีจากโรงเรียน กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนานักเรียนจะต้องคำนึงถึงผลที่ได้รับด้วย Phillip H. Coombs กล่าวถึง ผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมต่อผลผลิตของโรงเรียนว่า ในการประเมินผลงานของโรงเรียนไม่ควรพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบภายในโรงเรียน เช่น วัตถุประสงค์และหลักสูตรของโรงเรียน ความสามารถและทัศนคติของครู วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีที่ใช้ ต้องให้ความสำคัญในเรื่ององค์ประกอบสิ่งแวดล้อมอื่นด้วย

2. ปัจจุบันประชาชนทั่วไป มีการรับรู้ และมีความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องขยะ ป่าเสื่อมโทรม หรือปัญหาแหล่งน้ำ รวมทั้งความเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนในระดับมาก (ชลลดา สุภาภาวี, 2540: 85) นอกจากนี้

ผลการศึกษาของ จุลลดา ใช้ฮวดเจริญ (2536:130) ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ถูกต้องมาก จะมีพฤติกรรมการประหยัดไฟฟ้าในครัวเรือนมากกว่ากลุ่มที่มีความรู้ถูกต้องปานกลาง และมีความรู้ถูกต้องน้อย ซึ่งการประพฤติปฏิบัติของครอบครัวที่มีความรู้ความเข้าใจ อาจส่งผลในการปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ในเรื่องพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าพฤติกรรมการแยกขยะเปียกขยะแห้งของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับการประพฤติปฏิบัติของครอบครัว ในลักษณะที่ครอบครัวมีการประพฤติปฏิบัติบ่อย นักเรียนก็มีการประพฤติปฏิบัติบ่อยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟ็อง (Fong, 1994 : 4052: 4052-A) ที่พบว่า การปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการปฏิบัติของผู้ปกครอง (อ้างใน วราพรธน์ น้อยสุวรรณ, 2537: 3)

3. ในด้านทัศนคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน อาจไม่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนเท่านั้น อาจเป็นผลจากการได้รับอิทธิพลจากการพบเห็นแบบอย่างในการปฏิบัติ หรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ก็เป็นได้ ซึ่ง ทองปาน ตองมีทอง (2531: 103 - 105) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่เคยเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา และนักเรียนที่ไม่เคยเรียน มีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน และ Burchett (1972: 4439 A) กล่าวว่าสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน คือการสอนของครู การจัดกิจกรรมในชั้น และสิ่งเข้าภายนอก และองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นตัวเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียนคือ การได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับ พคิน แดงจวง (2537: 153) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของคนเป็นปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมของเขา ทั้งด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นตัวบุคคล ความรู้ ความสามารถ นิสัยใจคอ เจตคติ ความสนใจ รวมทั้งประสบการณ์และสภาพสังคมของบุคคลนั้น

4. จากการศึกษาที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จึงมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้นักเรียนเกิดเจตคติ และทัศนคติที่ดีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ใช้กระบวนการให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติจริงอันจะส่งผลให้เกิดความตระหนัก และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อให้ทุกโรงเรียนดำเนินการพัฒนานักเรียน Piaget (1964) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาของบุคคลว่า เป็นผลที่สืบเนื่อง

มาจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม บุคคลจะพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการ การดูซึม และกระบวนการปรับความรู้ ความคิดเดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่

5. การใช้สื่อประเภทต่างๆเพื่อสื่อสารในปัจจุบัน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจาก ผู้รับมีความสะดวกในการรับข้อมูล ค่าใช้จ่ายไม่สูงในพื้นที่ห่างไกล การรณรงค์เรื่องต่างๆจึง มุ่งเน้นไปในการใช้สื่อประเภทต่างๆในการสื่อสารมากขึ้น จากการศึกษาที่พบว่าสื่อมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์และแผ่นภาพโปสเตอร์ สอดคล้องกับการศึกษาของ วัฒนา จันทรเสน (2538: 127- 128) ที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ นอกจากนี้ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่า นักเรียนมีความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ และสื่อการสอนของครูมากที่สุด ถึงแม้จะไม่มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโดยตรง แต่ก็เป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อีกประการหนึ่ง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. จากการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมการใช้ น้ำ การใช้กระดาษ การรักษาความสะอาด และการอนุรักษ์ต้นไม้ นักเรียนจะมีพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติเป็นบางครั้งเป็นส่วนใหญ่ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มขึ้น และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการ เผยแพร่ความรู้ และประชาสัมพันธ์ทางสื่อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียน ทางด้านสื่อหนังสือ พิมพ์ และแผ่นพับ/ โปสเตอร์ สำหรับสื่อที่นักเรียนมีการรับรู้มากที่สุด คือโทรทัศน์และสื่อการสอน ของครู ควรมีการพัฒนาเพื่อสามารถเพิ่มประสิทธิผลต่อการรับรู้ของนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรเน้นรูปแบบการมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติจริง ในการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมใน ท้องถิ่นหรือเขตบริการโรงเรียน การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จะทำให้นักเรียนเกิดการจดจำจากการปฏิบัติ มากกว่าการฟังบรรยายความรู้ในชั้นเรียน

3. ส่งเสริมให้นักเรียน นำความรู้ความเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไปเผยแพร่ ในชุมชน เพื่อร่วมรณรงค์ให้ผู้ปกครองเกิดจิตสำนึกและเกิดความตระหนัก มองเห็นความสำคัญของ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อพฤติกรรมด้าน สิ่งแวดล้อมของนักเรียนในลักษณะที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะในการศึกษาสำหรับการศึกษาวิจัยในลักษณะเดียวกัน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับประถมศึกษา ยังไม่ได้รับการบรรจุเป็นวิชาเรียนโดยตรง เป็นเพียงกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเป็นหน่วยการเรียนต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา พลานามัย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ครูผู้สอนจะต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาในด้านความตระหนักเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของครูผู้สอนด้วย
2. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยตรงยังไม่มี เนื่องจากเป็นการประเมินผล ในภาพรวมของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ควรมีการศึกษาเพื่อประเมิน พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยตรง
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น ในลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ